

“DÂN VẬN KHÉO” THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH – GIÁ TRỊ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN

GS, TS. MẠCH QUANG THẮNG^(*)

Tóm tắt: Ngày 15/10/1949, Chủ tịch Hồ Chí Minh đăng bài Dân vận với bút danh X.Y.Z. trên báo Sự Thật, số 120. Tác phẩm chỉ là bài báo khoảng 610 chữ, nhưng nó xứng đáng được coi là tác phẩm lớn, bởi tầm trí tuệ uyên bác và giá trị lý luận-thực tiễn sâu sắc. Tác phẩm này vượt thời gian và hàm chứa sự chỉ dẫn đúng đắn cho công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng nói chung và công tác dân vận nói riêng trong giai đoạn hiện nay. Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu lên quan niệm dân vận: “Dân vận là vận động tất cả lực lượng của mỗi một người dân không để sót một người dân nào, góp thành lực lượng toàn dân, để thực hành những công việc nên làm, những công việc Chính phủ và Đoàn thể đã giao cho”⁽¹⁾. Quan niệm này phản ánh tính chất nhân dân trong hành động cách mạng mà Người đã sử dụng ở tất cả các lời hiệu triệu toàn dân trước những nhiệm vụ trọng đại của dân tộc.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh; dân vận khéo; giá trị lý luận và thực tiễn

1. Giá trị lý luận - nền tảng của công tác dân vận

● Dân vận là vấn đề lớn trong quá trình hoạt động của bất kì chính đảng nào, nó càng cực kì quan trọng đối với Đảng Cộng sản Việt Nam, đặc biệt là trong giai đoạn Đảng cầm quyền. Việc giải quyết tốt vấn đề này có tính chất quyết định thành công đến sự tồn tại

và phát triển của Đảng với tư cách là một tổ chức được nhân dân, dân tộc giao trọng trách lãnh đạo sự nghiệp đấu tranh cho thắng lợi của cách mạng.

Giá trị lý luận quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về dân vận khéo là ở sự biểu đạt của vấn đề nền tảng của công tác dân vận. Đảng Cộng sản Việt Nam chính là con đẻ của nhân dân, dân tộc Việt Nam. Điều này thể hiện sự khác biệt của Hồ Chí Minh so với C.Mác và V.I.Lênin. Trong Tuyên ngôn của Đảng Cộng

^(*) Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

sản (1848), C.Mác và Ph.Ăngghen cho rằng, đảng cộng sản là bộ phận tinh túy nhất trong giai cấp vô sản đại công nghiệp. V.I.Lênin cho rằng, đảng cộng sản là tổ chức tiên phong có tổ chức và là tổ chức cao nhất của giai cấp công nhân. Còn Hồ Chí Minh thì cho rằng, Đảng Cộng sản Việt Nam ra đời chính là kết quả từ ba yếu tố kết hợp với nhau: Chủ nghĩa Mác-Lênin + Phong trào công nhân + Phong trào yêu nước, chứ không chỉ từ giai cấp vô sản đại công nghiệp và từ giai cấp công nhân nói chung.

Trong tác phẩm *Sửa đổi lối làm việc* (năm 1947), Hồ Chí Minh cho rằng, Đảng Cộng sản Việt Nam không phải từ trên trời sa xuống mà từ trong xã hội mà ra. Hồ Chí Minh còn cho rằng, Đảng Cộng sản Việt Nam là con nòi, xuất thân từ giai cấp lao động. Chính vì vậy, Đảng Cộng sản Việt Nam, theo quan điểm của Hồ Chí Minh, là con đẻ của nhân dân, có quan hệ huyết thống đối với dân. Hệ quả tất yếu là Đảng phải có trách nhiệm làm đầy tớ, công bộc cho dân. Cái khéo dân vận ở đây tức là đề cập cái khéo của chủ thể là bậc con đối với bậc bề trên. Dân lập nên Đảng – quan điểm này thoạt nghe rất lạ so với lý luận Mác-Lênin, nhưng thực chất đây là quan điểm rất độc đáo và sáng tạo của Hồ Chí Minh so với lý luận của những nhà sáng lập chủ nghĩa xã hội khoa học; rất phù hợp với hoàn cảnh, điều kiện của Việt Nam, một xứ thuộc địa mà tất cả giai tầng, tuy lợi ích cụ thể khác nhau, nhưng có điểm chung nhất là yêu cầu giải phóng dân tộc.

Trong tác phẩm *Dân vận*, Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu ra luận đề:

“Nước ta là nước dân chủ

Bao nhiêu lợi ích đều vì dân.

Bao nhiêu quyền hạn đều của dân.

Công việc đổi mới, xây dựng là *trách nhiệm của dân.*

Sự nghiệp kháng chiến, kiến quốc là *công việc của dân.*

Chính quyền từ xã đến Chính phủ trung ương *do dân cử ra.*

Đoàn thể⁽²⁾ từ Trung ương đến xã *do dân tổ*

chức nên.

Nói tóm lại, quyền hành và lực lượng *đều ở nơi dân*”.

Từ những điều trên đây, có thể nêu thêm một số quan niệm về giá trị lý luận - nền tảng của công tác dân vận, dưới góc độ “dân vận khéo”, như sau:

(1) *Nhân dân có vai trò to lớn trong đời sống chính trị - xã hội của Việt Nam*

Có thể nói rằng, nhân dân đứng ở vị trí tối thượng trong hệ thống quyền lực của đất nước. Trong cấu trúc quyền lực Nhà nước mới ở Việt Nam từ tháng 9/1945 đến nay đã được ghi vào bốn bản Hiến pháp là: tất cả mọi quyền lực và quyền lực tối cao đều thuộc về nhân dân. Điều đó thể hiện và xuất phát từ vị trí, vai trò của nhân dân. Hồ Chí Minh thường nêu rằng, nhân dân lao động là người làm chủ, còn Đảng, Chính phủ cũng như cán bộ, đảng viên, công chức là công bộc, đầy tớ của nhân dân.

(2) *Nhân dân có lợi ích, đồng thời phải có trách nhiệm* (tức là quyền lợi và nghĩa vụ đi đôi với nhau). Tất cả mọi hoạt động của hệ thống chính trị đều phải nhằm vào việc đưa lại lợi ích cho nhân dân, nhưng quyền lợi phải luôn đi đôi với nghĩa vụ, trong tác phẩm *Dân vận*, Hồ Chí Minh dùng những từ “trách nhiệm của dân”. Đây là vấn đề xuất phát từ quan điểm của Người về dân chủ ở trong các giai đoạn của cách mạng: dân là chủ và dân làm chủ, cả hai về này đều quan trọng như sau, chúng làm thành một thể thống nhất. Dân là *chủ* là nói về vị thế của dân, còn dân *làm chủ* là nói về trách nhiệm của dân.

2. “Khéo” trong cái đúng - giá trị thực tiễn

Hồ Chí Minh viết trong tác phẩm *Dân vận*: “Lực lượng của dân rất to. Việc dân vận rất quan trọng. Dân vận kém thì việc gì cũng kém. Dân vận khéo thì việc gì cũng thành công”. *Khéo* là từ mà Hồ Chí Minh gọi nôm, cách viết dân dã, thực ra đó là *phương pháp*; tiến thêm một nấc nữa của sự suy luận, thì đó chính là *nghệ thuật của hành động*. Đã có lần, Chủ tịch Hồ Chí Minh phê bình một số cán bộ đi vận động nhân dân khi nói chuyện với linh mục mà

cứ đem Chủ nghĩa Mác-Lênin ra giải thích với linh mục! Chính đây thuộc về tác phong/phong cách Hồ Chí Minh về nói, viết và hành động (hành vi vô ngôn) để thuyết phục người nghe, người đọc.

Khéo làm công tác dân vận có nhiều biểu hiện về giá trị và ý nghĩa của nó. Chiều theo bài báo của Hồ Chí Minh thì chúng ta có thể thấy:

Một là, phải chống quan liêu

Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: “Những người phụ trách dân vận cần phải có óc nghĩ, mắt trông, tai nghe, chân đi, miệng nói, tay làm. Chứ không chỉ *nói suông*, chỉ *ngồi viết mệnh lệnh*. Họ phải thật thà nhúng tay vào việc”. Trên thực tế, làm công tác dân vận hoàn toàn khác với những công tác sự vụ trong công tác Đảng, chính quyền, bởi vì đối tượng vận động là tất cả người dân. Ở đây, không thể chấp nhận lối làm việc *chỉ tay năm ngón* (từ mà Hồ Chí Minh hay dùng), do vậy làm công tác dân vận phải sâu sát, “nhúng tay vào việc”. Bệnh quan liêu là bệnh thường hay mắc phải trong điều kiện Đảng cầm quyền nếu cán bộ, đảng viên, công chức không chịu rèn luyện phong cách công tác cũng như nâng cao tinh thần trách nhiệm. Bệnh quan liêu cộng với bệnh tham ô, lãng phí bị Hồ Chí Minh coi là *giặc nội xâm*, *thứ giặc ở trong lòng*, *nó nguy hiểm hơn bọn Việt gian, mật thám*.

Hai là, phải sâu sát, tỉ mỉ, có phương pháp tốt

Liên quan đến yêu cầu trên, Hồ Chí Minh cho rằng: 1) Phải giải thích cho mỗi một người dân hiểu rõ lợi ích và trách nhiệm của mình; 2) Sau đó, phải bàn bạc với dân để hỏi ý kiến và kinh nghiệm của dân; 3) Đặt ra kế hoạch thiết thực; 4) Tổ chức toàn dân thực hiện kế hoạch, trong đó có việc tổ chức nhân công, sắp xếp việc làm... 5) Trong quá trình thực hiện kế hoạch, phải theo dõi, giúp đỡ, đôn đốc, khuyến khích nhân dân giải quyết những việc khó khăn (đối với nông nghiệp, Hồ Chí Minh nhấn mạnh các chi tiết là: phải thiết thực bày vẽ cho dân cách trồng trọt, chăn nuôi, cách chọn giống, ủ phân, làm cỏ...); 6) Khi thực hiện xong, phải cùng với dân xem xét lại công việc đã làm, rút kinh nghiệm, phê bình, khen thưởng.

Ba là, lưu ý những điều cần tránh

Cái “khéo” của việc thực hành công tác dân vận, theo Hồ Chí Minh, cần lưu ý trước hết là tránh mắc khuyết điểm xem khinh công tác dân vận. Vì có tư tưởng coi khinh công tác dân vận cho nên “thường cử những cán bộ kém” phụ trách công tác dân vận. Hồ Chí Minh cũng lưu ý chống căn bệnh khoán trắng công tác dân vận cho một ban, một vài người và cho rằng: “Đó là sai lầm rất to, rất có hại”. Khi đã khoán trắng thì “vận được thì tốt, vận không được cũng mặc. Những cán bộ khác không trông nom, giúp đỡ, tự cho mình không có trách nhiệm dân vận”.

3. Giá trị thực tiễn hiện nay

Với tất cả sự tinh táo của một Đảng cầm quyền, chúng ta thấy rằng, Đảng Cộng sản Việt Nam đang đứng trước những thử thách lớn trong xây dựng các mối quan hệ, một trong những biểu hiện rõ ràng nhất là mối quan hệ giữa Đảng với dân. Đảng xảy ra tình trạng đôi lúc mối quan hệ này bị giảm sút sự bền chặt đến mức đáng lo ngại. Tài sản lớn nhất của Đảng Cộng sản Việt Nam cầm quyền chính là niềm tin của dân đối với Đảng, đối với chế độ chính trị hiện hành. Mất niềm tin này là mất tất cả. Hiện đang vừa xảy ra tình trạng một số nơi nhân dân giảm sút lòng tin đối với Đảng, vừa có tình trạng một số tổ chức Đảng giảm lòng tin vào dân. Hai tình trạng này đang diễn ra song hành và tác hại xấu đến sự nghiệp đổi mới của đất nước ta.

Trong giai đoạn cách mạng hiện nay, công tác dân vận càng nổi lên vai trò quan trọng của nó. Phát huy giá trị thực tiễn của tác phẩm *Dân vận*, cần nhấn thêm **một số điểm chủ yếu sau đây**:

Thứ nhất, cần nhận thức rõ thêm tính biện chứng mối quan hệ Đảng - Dân ở nước ta

Mối quan hệ này, theo quan điểm của Hồ Chí Minh là quan hệ máu thịt, bền chặt. Nếu Đảng xa dân, không tin dân; dân xa Đảng và không tin Đảng thì điều tất yếu sẽ dẫn đến sự suy yếu của Đảng và cả hệ thống chính trị. Hệ quả của vị trí và vai trò cầm quyền của Đảng đã chế định một thực tế là tuyệt đại đa số những

người có chức, có quyền là đảng viên cộng sản, điều này dễ làm cho đảng viên có chức, có quyền đó xa dân, hách dịch, cửa quyền đối với dân. Đồng thời, trên thực tế, khi vận hành cơ chế thực thi quyền lực của xã hội trong vai trò cầm quyền, nhiều tổ chức Đảng và đảng viên lại không chú trọng bảo đảm và phát huy quyền làm chủ của dân. Sự cầm quyền của Đảng Cộng sản Việt Nam lẽ ra phải được nhận thức và được thực thi: cái quyền mà Đảng Cộng sản Việt Nam cầm là quyền từ dân giao cho, ủy thác cho Đảng, nhưng trên thực tế, không phải lúc nào cũng được nhận thức và được thực thi theo nghĩa này.

Đảng phải có trách nhiệm phục vụ nhân dân. Đảng muốn làm tốt công tác dân vận thì trước hết Đảng phải tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của nhân dân, luôn hoạt động để đưa lại lợi ích cho nhân dân, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân. Trong tình hình hiện nay, càng cần phải chú trọng bảo đảm dân chủ ở cơ sở. Cần tích cực xây dựng để Quốc hội thông qua luật về bảo đảm và phát huy dân chủ ở cơ sở thay cho pháp lệnh đã có và đã hoàn thành sứ mệnh của nó. Nước ta đang xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân do Đảng lãnh đạo, việc có luật về bảo đảm và phát huy dân chủ cơ sở là rất cấp thiết.

Thứ hai, Đảng phải vận động nhân dân thực sự tham gia xây dựng Đảng

Dân, trong đó liên minh công - nông - trí, là nền tảng của khối đại đoàn kết toàn dân tộc. Theo quan điểm của Hồ Chí Minh, Đảng Cộng sản Việt Nam là Đảng của giai cấp công nhân, của nhân dân lao động và của toàn dân tộc. Dân phải có trách nhiệm xây dựng Đảng. Chính vì vậy, trong công cuộc xây dựng, chỉnh đốn Đảng giai đoạn hiện nay, nhân dân có vai trò rất quan trọng trong việc tham gia xây dựng Đảng bằng cách: tham gia xây dựng đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng; tích cực thực hiện đường lối, chủ trương, chính sách đó; tham gia kiểm tra, giám sát hoạt động của tổ chức Đảng và đội ngũ cán bộ, đảng viên... Đặc

biệt, phải chú trọng nâng cao dân trí. Trình độ dân trí càng cao thì càng tạo điều kiện thuận lợi cho công tác dân vận. Vì vậy, quan điểm của Hồ Chí Minh là phải thường xuyên *nâng cao dân chúng*, phải làm cho dân giác ngộ chính trị, giác ngộ về quyền làm chủ và nghĩa vụ của mình đối với đất nước, thường xuyên chăm lo đến sự nghiệp giáo dục.

Thứ ba, cần tiếp tục chú trọng hơn nữa xây dựng đội ngũ cán bộ chuyên trách làm công tác dân vận

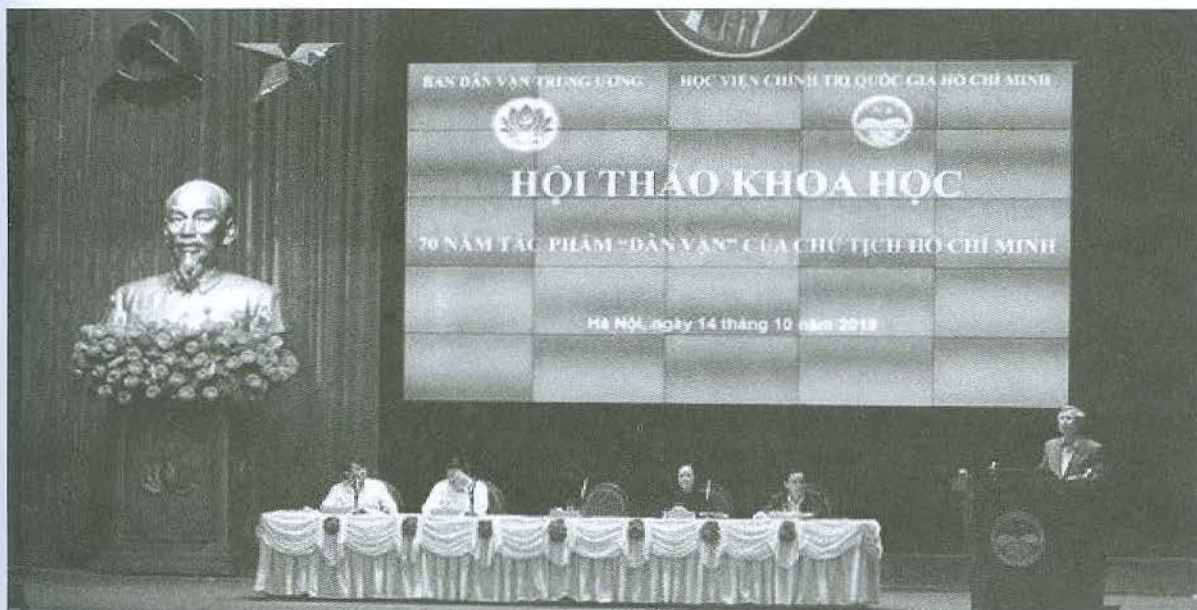
Tiến hành công tác dân vận là trách nhiệm của tất cả mọi người trong bộ máy của hệ thống chính trị, song, đội ngũ cán bộ chuyên trách làm công tác dân vận có vai trò đặc biệt quan trọng. Phải khắc phục những căn bệnh như Hồ Chí Minh đã nêu trong tác phẩm *Dân vận*, trong đó có bệnh coi khinh công tác dân vận, cử cán bộ kém phụ trách công tác này.

Thứ tư, nói đến công tác dân vận là nói đến chủ thể của nó là toàn bộ hệ thống chính trị, trong đó đặc biệt là Đảng cầm quyền

Cần học tập tác phong/phong cách của Hồ Chí Minh: gần dân, hiểu dân, vì dân, khắc phục hiện tượng như nhiều tổ chức Đảng, chính quyền đóng cửa lại mà đặt kế hoạch, viết chương trình rồi đưa ra cột vào cổ dân chúng, bắt dân chúng theo.

Cán bộ, đảng viên phải làm gương sáng cho dân theo. Trong giai đoạn cầm quyền, cán bộ càng đứng ở vị trí cao của quyền lực càng có nguy cơ dễ bị xa dân, vì bị *cơ chế* trói buộc. Ví dụ, khi đi thăm các địa phương, các ngành, tất nhiên phải bố trí lộ trình, phải định kế hoạch, nói chung là phải được sắp đặt... Và như thế, với chương trình lập sẵn, được bố trí, thật khó mà gần dân, vậy mà Chủ tịch Hồ Chí Minh nhiều khi thoát được cơ chế đó. Có những lúc Chủ tịch Hồ Chí Minh đến không báo trước, không theo lộ trình định sẵn, Người hòa đồng vào dân chúng, tìm hiểu cận kề cuộc sống của nhân dân, nói tiếng nói cùng nhân dân. Hồ Chí Minh không muốn đến với dân chúng khi người ta tiễn hô hậu ủng, băng cờ khẩu hiệu, đón rước linh đình. Hồ Chí Minh nhấn mạnh

Ảnh: Đồng chí Trần Quốc Vượng, Ủy viên Bộ Chính trị, Thường trực Ban Bí thư phát biểu khai mạc hội thảo

. Ảnh: TTXVN

rằng, phải tin dân, trọng dân; nếu cách xa dân chúng, không liên hệ chặt chẽ với dân chúng thì cũng như lơ lửng giữa trời, nhất định sẽ thất bại.

Thứ năm, vấn đề lâu dài cũng như trước mắt được coi như điều kiện tiên quyết là tổ chức Đảng, Nhà nước và cán bộ, đảng viên ở các cấp phải thực sự trong sạch, vững mạnh

Nhân dân sẵn sàng ủng hộ bảo vệ Đảng. Nhưng, vấn đề ở đây là: Nhân dân chỉ bảo vệ Đảng khi Đảng là Đảng cách mạng chân chính, chứ không phải là của lợi ích nhóm này hay nhóm khác. Không như thế thì không thể nào tiến hành thành công công tác dân vận. Phải tạo ra môi trường chính trị, kinh tế - xã hội lành mạnh, phát triển bền vững. Cần thực hiện thật tốt những quan điểm và chỉ dẫn của Hồ Chí Minh về công tác dân vận, mà những nội dung đã nêu lên trên đây còn nguyên giá trị chỉ dẫn hành động cho Đảng và Nhà nước và nói chung là các tổ chức chính trị - xã hội giai đoạn hiện nay.

Toàn Đảng đang chuẩn bị đại hội các cấp

của Đảng, trong đó cấp cao nhất là Đại hội lần thứ XIII của Đảng vào đầu năm 2021. Cuộc sinh hoạt rất lớn của Đảng sắp tới cũng là sự quan tâm đặc biệt của nhân dân. Làm cho dân tin vào Đảng, đó chính là yêu cầu của công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng hiện nay, trong đó đặc biệt là công tác dân vận. Chúng ta hoàn toàn tin tưởng rằng, công tác “dân vận khéo” sẽ đạt được kết quả mới theo sự chỉ dẫn của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong tác phẩm *Dân vận*. □

⁽¹⁾ Những đoạn trích dẫn không có chú thích nguồn đều từ bài báo *Dân vận*, in trong *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập 6, tr.232-234

⁽²⁾ Năm 1949, khi công bố bài báo này, Đảng vẫn đang trong thời kì hoạt động không công khai do đã tuyên bố tự giải tán từ tháng 11 năm 1945. Tuyên bố là thế, nhưng kì thực, đây chỉ là sách lược do hoàn cảnh lúc bấy giờ. Trong các văn bản lúc này, khi đề cập đến Đảng, thì đều dùng những chữ “Đoàn thể” (Chữ Đoàn viết hoa).